

**Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjo Egidijaus Šileikio
ATSKIROJI NUOMONĖ**

**dėl Konstitucinio Teismo 2015 m. sausio 14 d. sprendimo („Dėl Lietuvos Respublikos
Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarimo kai kurių nuostatų išaiškinimo“)**

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas kėlė tris klausimus, t.y. prašė išaiškinti (atskleisti) tris aspektus. Visi šie trys aspektai suformuluoti atitinkamai vartojant žodžius „teisėjų valstybinės pensijos“.

Iš prašymo teksto ir pateikimo aplinkybių akivaizdu, kad prašoma atskleisti būtent teisėjų valstybinių pensijų reglamentavimo keitimą *mažinimo* (pirmiausia – jas jau gaunantiems buvusiems teisėjams) galimybių ar sąlygų sampratą. Pareiškėjas neprašė atskleisti visų teisėjų materialinių garantijų mažinimo (tiek buvusiems teisėjams, kurių įgaliojimai nutrūkę, tiek įgaliojimus dar įgyvendinantiems ar būsimiems, t. y. paskirtiems, bet dar nepradėjusiems eiti pareigų teisėjams) sampratos.

Konstitucinio Teismo nutarimo aiškinimo paskirtis – „nuodugniau“ paaiškinti nutarimo nuostatas (žr. Sprendimo konstatuojamosios dalies I skirsnį, II skirsnio 3 punktą). „Nuodugnus“ – atliekamas iš pačių pagrindų, išsamus (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius, 1993, p. 442).

Pirmas klausimas, mano nuomone, turėjo būti atsakytas (žr. Sprendimo konstatuojamosios dalies II skirsnio pabaigą). Konstitucinio Teismas jau nesyk yra nuodugniai aiškinęs ir tokius papildomus aspektus, kurie aiškinamame nutarime nebuvo paminėti (nagrinėti).

Pirmo klausimo atsakymo pagrindą, mano manymu, turėtų sudaryti principinė pozicija, kad jau paskirtos ir mokamos teisėjų valstybinės pensijos pagal Konstituciją turi būti ginamos ir negali būti mažinamos ar nemokamos, nebent būtų įstatymu pakeistos kitais adekvačiais materialiais instrumentais, pvz., valstybine renta (o jei neadekvačiais, t. y. mažesnę apsaugą apimančiais instrumentais, turi būti kompensuojami susidarantys praradimai).

Formuluojant patikslintą paskirtų ir gaunamų teisėjų valstybinių pensijų mažinimo (esminio pertvarkymo) sampratą neišvengiamai tenka sistemiškai atsižvelgti į tokios pensijos ryšį su asmens teisėtai lūkesčiais ir su jais susijusiais nuosavybės sampratos aspektais. Todėl labai svarbu yra tai, kad visos „valstybinės pensijos“ (net jei jos gali būti pateisinamos Konstitucijos 90 ar 109 straipsniais) papildomai ar joms prilygintinos rentos savo prigimtimi (ir net pavadinimu) tam tikra apimtimi pirmiausia yra tam tikras valstybės *atsidėkojimas* ir todėl neatsiejamas nuo įstatymų leidėjo socialinės politikos. Tokių pensijų konstitucinė gynyba pasireiškia mažesne apimtimi nei senatvės pensijų toje situacijoje, kai teisėjas pradeda gauti pajamas dirbdamas advokatu ar Konstitucinio Teisėjo teisėju, tarnautoju ar samdomu darbuotoju. Šis esminis nuosavybės (turtinio reikalavimo teisės) aspekto, kurio pareiškėjas neprašė atskleisti, skirtumas (be valstybinių ir senatvės pensijų kilmės skirtumų) lemia, kad valstybinių pensijų (rentų) ir senatvės pensijų konstitucinė apsaugos lygis ir (svarbiausia) įstatymų leidėjo diskrecijos rinktės ir keisti modelius

lygis) negali būti tapatinamas, nors žinoma, gali būti tapatinama reformos nulemtų praradimų teisingo kompensavimo ar pereinamojo laikotarpio samprata.

Mano manymu, negali būti neaiškumo (o jis kyla dėl Sprendimo aptakumo), kad teisėtų lūkesčių asmenims dar nesukeliančios, t. y. dar nepaskirtos ir nepradėtos mokėti teisėjų ar kitų buvusių pareigūnų valstybinės pensijos (kaip institutas) gali būti bendrais teisinės valstybės suponuojamais pagrindais reformuojamos ir „mažinamos“ įstatymu reglamentuojant tuos aspektus, kuriuos būtina reglamentuoti atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo 2010 m. birželio 29 d. nutarimą.

Nesutinku, kad įstatymų leidėjo diskrecija reglamentuojant ir reformuojant teisėjų valstybines pensijas yra mažesnė nei ta, kuri gali pasireikšti reglamentuojant ir reformuojant visas kitas įstatymu nustatytas ar numatytas valstybines pensijas ar joms prilygintinas rentas, pvz., Konstitucijos 90 straipsnio sistemiškai suponuojamą Respublikos Prezidento rentą ar iš Konstitucijos tiesiogiai nekyančias signatarų rentas ar mokslininkų rentas. Visos valstybinės pensijos ar joms prilygintinos rentos, kurių konkrečia forma (vieninteliu reglamentavimo modeliu) nereikalauja nei Konstitucija, nei Europos Žmogaus Teisių Konvencija, yra sietinos su didžiule (*plačia*) įstatymų leidėjo diskrecija. Ji nėra absoliuti, taigi yra saistoma Konstitucijos.

Sprendime, mano nuomone, neturėjo būti plėtojama universali visų teisėjo materialinių garantijų *lygio* mažinimo samprata, juo labiau kad „lygis“ – neteisinio pobūdžio sąvoka. „Lygį“ galima suprasti tiek viso garantijų mechanizmo elementų (institūtų gausos) mažinimo požiūriu, tiek konkrečių elementų (pvz., valstybinių pensijų, dėl kurių kreipėsi minėtas pareiškėjas) konkrečių dydžių (tam tikros piniginės sumos) mažinimo požiūriu.

Estijos teismo sprendimo ir argumentacijos pavyzdžio, kuris nenurodytas aiškintame nutarime, nurodymas (Žr. Sprendimo argumentų ir palyginimų pabaigą), mano manymu, neatitinka nutarimų aiškinimo pagrindų (jie nurodyti Sprendimo konstatuojamosios dalies pradžioje).

Pripažindamas Sprendimą ir nesiekdamas jo sumenkinti,

Egidijus Šileikis

